

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-147>

Олена Сокур

*кандидатка наук із соціальних комунікацій, старша дослідниця,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
завідувачка відділу науково-методичної роботи (Київ, Україна)*

Оксана Клименко

*кандидатка історичних наук, доцентка,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
завідувачка відділу наукових видань (Київ, Україна)*

Olena Sokur

*Candidate of Science in Social Communications,
Senior Researcher, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,
Head of the Department of Scientific and Methodological Work (Kyiv, Ukraine).*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9861-3283>

Oksana Klymenko

*Candidate of History, Associate Professor,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,
Head of the Department of Scientific Publications (Kyiv, Ukraine).*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4821-8503>

© Сокур О., Клименко О., 2025.

ХУДОЖНЯ ВИСТАВКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ФУНКЦІЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено художні виставки як інструмент реалізації культурно-освітньої функції наукової бібліотеки в умовах воєнного стану в Україні. Проаналізовано діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, яка спрямована на підтримку духовного та морального стану суспільства, популяризацію українського мистецтва та протидію культурній експансії агресора. Розкрито роль персональних і колективних виставок, включаючи експозиції творів митців минулого, сучасних художників і студентської молоді як засобу збереження та промоції національної культурної спадщини. Акцентовано на значенні візуальної комунікації та цифрових платформ у поширенні інформації про виставки для широкої аудиторії.

Ключові слова: наукова бібліотека, художня виставка, культурно-освітня функція, соціокультурна діяльність, воєнний стан, українське мистецтво.

У час широкомасштабної російсько-української війни особливої актуальності набувають питання популяризації надбань української культури як невід'ємного складника світової. Загальнокультурна функція бібліотеки традиційно полягає у сукупності культурної, культурно-просвітницької, культурно-освітньої діяльності та спрямована на залучення користувачів до

надбань світової культури як минулого, так і сьогодення, створення сприятливих умов для їх подальшого культурного розвитку.

Отже, культурно-освітня функція є базовою для кожної бібліотеки і реалізується через її соціокультурну діяльність (СКД). Аналізуючи цей напрям роботи, О. Матвійчук аргументувала, що СКД книгозбірні включає комплекс заходів задля «сприяння вдосконаленню інтелектуального, матеріального та естетично-духовного стану суспільства шляхом доведення до свідомості різних соціальних груп громадян, конкретних користувачів наукових знань, емпіричних фактів, естетичних і морально-етичних цінностей» [Матвійчук].

Заснована у 1918 р. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) сьогодні є «публічним надбанням людства і місцем пам'яті, а її діяльність має світоглядну цінність для кожного члена суспільства, становлення особистості та реалізації її соціального призначення» [Стратегія, 2023, с. 3]. Одним із пріоритетних завдань НБУВ на час війни визначено переорієнтацію її СКД на «надання громадянам України позитивної інформації, піднесення морального духу суспільства, поширення знань та забезпечення вільного доступу до джерел духовної спадщини та примноження тим самим багатства культурного життя українського народу» [Стратегія, 2023, с. 6].

Апробованою формою соціокультурної діяльності головного науково-інформаційного комплексу держави є художні виставки, де представлені як документи з фондів самої бібліотеки, так і роботи сучасних українських митців (художників чи фотографів). Необхідно вказати, що анонс та інформацію про перебіг відкриття виставки (зі світлинами) пресслужба НБУВ завжди публікує на офіційному вебпорталі та на офіційній сторінці бібліотеки у мережі Facebook, тобто віддалені користувачі 24/7 мають можливість у стрічці новин з хештегом «Виставки» ознайомитися з цією інформацією українською та англійською мовами. Це, у свою чергу, уможлиблює промоцію сучасних художніх робіт на широку аудиторію та популяризує українське мистецтво у цифровому інформаційному просторі, є потужним чинником в інформаційній війні та протистоянні культурній експансії російського агресора, який активно просуває

антиукраїнські наративи у середовищі конфлікту ідентичностей. Загалом така комунікативна стратегія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського сприяє зміцненню багаторічних культурних зв'язків бібліотеки з різними установами та закладами, є надійним підґрунтям для соціокультурної єдності українського та світового співтовариства.

Персональні та художні виставки, які можуть відвідати читачі бібліотеки, відбуваються як в історичному корпусі (вул. Володимирська, 62), так і головному (просп. Голосіївський, 3). Вони охоплюють доробок митців минулого (графічні твори Георгія Олександровича Сергеева, жовтень 2024 р.; пейзажі та портрети Юрія Базавлуха, листопад-грудень 2024 р.; графічні портрети українських кобзарів Опанаса Сластіона з фондів НБУВ, лютий-березень 2025 р.), так і художні твори сучасників («Барви життя» – виставка 42 картин восьми українських художниць (червень 2023 р.); 28 оригінальних робіт майстрів петриківського розпису та українських рушників (серпень-вересень 2023 р.); колективна виставка мистецьких робіт, присвячених Києву, лютий-березень 2024 р.; старовинне м. Переяслав у чорно-білій графіці Андрія Кульменка, лютий 2025 р.).

Осібнo від заходів знаних митців стоять виставки студентських робіт майбутніх ілюстраторів книги – здобувачів вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка: «Ілюстрації до творів Бориса Грінченка» (лютий-березень 2025 р.) та «Відкриваємо книгу» (березень-квітень 2025 р.).

Виставка світлин «Дата нашого болю й спротиву» (січень 2024 р.) експонувала конкурсні роботи здобувачів вищої освіти Київського національного університету технологій та дизайну, які були зроблені у перші дні війни. Героїзм українських захисників, втрати від загарбницької війни продемонструвала виставка «На сніданок була війна», де експонувалися 80 повноформатних плакатів групи «Креативний спротив» (жовтень 2023 р.). Тематика творів виставки «Україна у борні», де демонструвалася 31 картина Миколи Євтушенка (січень 2024 р.), присвячена трагедії воєнного часу, а відібрані для демонстрації полотна відображають внутрішній світ митця та

одночасно настрої суспільства. Тобто констатуємо чітке підпорядкування соціокультурної діяльності найбільшій книгозбірні країни вимогам сучасної реальності.

Отже, виставки художніх робіт, організованих Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського у 2022–2025 рр., є дієвим інструментом реалізації культурно-освітньої функції наукової бібліотеки в умовах воєнного стану в Україні; це апробований засіб удосконалення естетично-духовного стану соціуму; вони відіграють важливу роль у протистоянні політичній та культурній експансії ворога; продуктивно популяризують твори українських митців воєнного часу в електронному середовищі.

Список використаних джерел

1. Матвійчук О. Є. Соціокультурна діяльність бібліотек. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: <https://tinyurl.com/38m94n6t>
2. Стратегія розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2022–2025 рр. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 3–6.

Art Exhibition as an Instrument for Implementing the Cultural and Educational Function of the Scientific Library under Martial Law in Ukraine

Abstract. *Art exhibitions as a tool for implementing the cultural and educational function of a scientific library in the conditions of martial law in Ukraine are studied. The activity of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky, which is aimed at supporting the spiritual and moral state of society, popularizing Ukrainian art and countering the cultural expansion of the aggressor, is analyzed. The role of personal and collective exhibitions, including expositions of works by artists of the past, contemporary artists and student youth, as a means of preserving and promoting the national cultural heritage is revealed. The importance of visual communication and digital platforms in disseminating information about exhibitions to a wide audience is emphasized.*

Keywords: *scientific library, art exhibition, cultural and educational function, socio-cultural activity, martial law, Ukrainian art.*